

Ákos Kiss, *Roman Mosaics in Hungary*, colecția *Fontes Archaeologici Hungariae*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1973. Cuprinde 72 p. de text în 8°, 24 desene și 17 planșe.

Abrevieri bibliografice p. 6; I. — Istoricul cercetării p. 7—8; II. — Descrierea mozaicurilor p. 9—34; III. — Aprecieri asupra elementelor și construcției mozaicurilor panonice p. 35—63; IV. — Considerații generale privind cercetarea problemei p. 64—68; Indexul descoperirilor cu mozaic p. 69; Index alfabetic p. 71—72; Planșe p. 73—97.

Cartea *Mozaicuri romane în Ungaria* a cunoscutului istoric maghiar Ákos Kiss, apreciat cercetător al antichităților clasice și membru al „Asociației internaționale pentru studiul mozaicurilor antice” (Paris), se înscrie în seria valoroaselor studii apărute în ultima vreme în colecția *Izvoarele arheologice ale Ungariei*, colecție editată sub auspiciile Academiei de Științe Maghiară.

Lucrarea se ocupă de mozaicurile descoperite în acea parte a Pannoniei romane situată astăzi pe teritoriul Republicii Populare Ungare. Prezentarea lor se face sub dublul aspect, și anume din punct de vedere arheologic și al valorii artistice, splendidele pavimente, cu bogate scene figurate sau geometrice, fiind, deopotrivă, încadrate ca un tot unitar și cronologic printre importantele vestigii ale genului cunoscute în Imperiu. Paralel, cititorului i se oferă o privire de ansamblu asupra unui stil de artă panonic.

Astfel, după un succint istoric al cercetării problemei, sînt descrise sub aspectul elementelor structurale și de construcție, apoi interpretate cu multă acribie, mozaicurile provenite de la *Aquincum* (din „Palatul guvernatorului”, orașul civil și *canabae*), cele de la Baláca (din *villa urbana*), *Savaria* (Szombathely), *Sopianae* (Pécs), Kővágószőlős, Örvényes, *Brigetio* (Szőny), *Scarbantia* (Sopron), Egregy, Vigándpetend, Kádárta și Ságvár.

De asemenea, autorul examinează cu multă competență influențele culturale ale diferitelor centre artistice din lumea romană, în special cele nord-italice și orientale (siriene), care își găsesc câteva reușite analogii în această provincie dunăreană. Nu este omis nici efectul compozițional pretențios elenistic. Totodată, se arată ce vestigii sînt considerate creații ale unei școli autohtone cu un stil provincial propriu. În analiza reprezentărilor picturale ale mozaicurilor din Pannonia se ține apoi seama de premisele și cadrul istoric (politic, militar, economico-social) adecvat, cînd ele au luat naștere aici.

Impresionează prin frumusețea lor, îndeosebi, pavimentele care înfățișează scene inspirate din legendele mitice și din viața cotidiană, ca „Pedepsirea Dircei” (*Aquincum*, orașul civil), „Heracles și Deianira” (*Aquincum*, canabe), „Lupta greco-romană” (*Aquincum*, baia dintr-o grandioasă locuință), „Pugiliștii” (*Aquincum*,

canabe), figurațiile zoomorfe „Delfinul“ (*Aquincum*, baia din „Palatul guvernatorului“), „Tigrul“ (*Aquincum*, canabe) sau cele cu motive geometrice de la *Aquincum* („Palatul guvernatorului“), Baláca, *Savaria* etc. Cît privește uriașul mozaic de la Baláca, plasat cronologic în epoca Severilor, acesta, pe drept cuvînt, este considerat ca fiind apogeul creației artistice a genului în această provincie. Interesante sînt apoi observațiile privitoare la decorația pardoselilor din basilica timpurie descoperită la *Savaria* și din cripta paleocreștină de la *Sopianae*, care continuă tradiția clasică a ornamentației și după prăbușirea stăpînirii romane în Pannonia.

Lucrarea *Roman Mosaics in Hungary*, întrunind toate calitățile din punct de vedere științific și al prezentării grafice, se recomandă de la sine, ea constituind un valoros succes al istoriografiei maghiare. Acest exemplu — credem — se cere a fi urmat și de cercetătorii din țara noastră care pot și trebuie să publice cît mai multe studii, pe cît posibil monografice, privind aspecte mai puțin cunoscute, dar interesante, despre antichitatea clasică romană.

CONSTANTIN POP